

ג'רין א'ה

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת וארא

ד'ם' ו'צפרדע' בנפש האדם

– החמימות והקדירות כדרכים בעבודת ה' –

החילוק בין גרדי מזה לייך דליל הסדר

”מתזת נחילים נחילים” – המקור בפשש”מ לחידוש עצום זה

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד

Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות: טל' מערכת: *5717 | orhachasidutil@gmail.com

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרם,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

וארא

ב • מקרא אני דורש

"ותעל הצפרדע" - צפרדע אחת?

תפרים מתוך ספר "אוצרות רש"י" שירל בקרוב - ע"פ לקסי
שיחת חב"ז עמ' 79 ואילך

ה • פנינים • עיון וביאור

• מדוע זכו משה ואהרן להיות גואלי ישראל?
ע"פ לקסי שיחת חב"ז עמ' 61 ואילך

• דבר והיפוכו במכת שחן
ע"פ לקסי שיחת חב"ז עמ' 30 ואילך

ו • יינה של תורה

"דם" ו"צפרדע" למצרים שבנפש
ע"פ לקסי שיחת חב"ז עמ' 119 ואילך

ט • שיחות קודש

בכדי לכבות את ה"לא", מוכרחת להיות "אש תמיד"

י • פנינים • דרוש ואגדה

• "קשה עורף" - בקדושה
ע"פ לקסי שיחת חב"ז עמ' 31 ואילך

• בין "לא הגיע" ל"לא הוצק"
ע"פ לקסי שיחת חב"ז עמ' 46 ואילך

יא • חידושי סוגיות

החילוק בין גרדי מצה ליין דליל הסדר
ע"פ לקסי שיחת חב"ז עמ' 43 ואילך

יד • תורת חיים

חמימות דקדושה

טו • דרכי החסידות

חימום הקדירות!

לקראת שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של
כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש וצוקל"ה נבנ"מ ז"ע

'דם' ו'צפרדע' בנפש האדם

החמימות והקדירות כדרכים בעבודת ה'

לשעבוד ומכות מצרים ישנה משמעות רוחנית בעבודת האדם את קונו, ובפרט למכות הראשונות 'דם' ו'צפרדע', שהן דרכים מרכזיות בעבודת ה', בהכאת היצר הרע.

במדור "יינה של תורה" נפרשת בהרחבה הדרך הראויה לעובד ה', לאלו דברים ראויה גישה חמימה (הנרמזת במכת דם), ולאלו דברים נדרשת גישה קרירה (הנרמזת במכת צפרדע).

בהמשך לכך, אודות החמימות דקדושה והקדירות לעניני עולם הזה - מובאים מכתבי הדרכה במענה לשואלים (במדור 'תורת חיים'), ואמרות וסיפורי חסידים לצד ביאורים שונים (במדורים 'דרכי החסידות' ו'שיחות קודש').

ויה"ר שכשם שהוציאנו ה' ממצרים, כך ע"י החמימות בלימוד התורה, בקיום המצוות ובעבודת התפילה, יוציאנו ה' מגלות זו האחרונה שאין אחריה עוד גלות בב"א.

המערכת

וזאת למדעי, שדברך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגויות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתותם.

מקרא אני דודש

ביאורים בפשוטו של מקרא

”ותעל הצפרדע” – צפרדע אחת?

על הכתוב ”ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע“, מפרש רש”י: ”צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים“ – מה המקור ב”פשוטו של מקרא” לחידוש עצום זה, שכל הצפרדעים באו על ידי הכאת הצפרדע האחת? ומדוע באמת באו הצפרדעים באופן זה (ולא עלו מלכתחילה כצפרדעים רבים)?

”ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן גטה את ירך במטף על הנהרת על היארים ועל האנמים ותעל את הצפרדעים על ארץ מצרים. ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים“ (ח, א-ב)
ותעל הצפרדע – צפרדע אחת הייתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים:

לכאורה קשה: למה הוצרך רש”י להביא מדרש מחודש אשר ”צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה וכו“? היה לו לפרש בפשטות, שזה שנאמר ”צפרדע“ הוא על שם המין, והיינו, שאף שעלו ריבוי צפרדעים, מכל מקום נקט הכתוב בשם ”צפרדע“ על שם מין הצפרדע [וכמו שפירש רש”י בפ’ וישלח (לב, ו), על הפסוק ”ויהי לי שור וחמור“: ”דרך ארץ לומר על שוורים הרבה שור“, אדם אומר לחבירו בלילה ’קרא התרנגול’ ואינו אומר ’קראו התרנגולים‘. ועד”ז בכ”מ]!

[ויש להעיר, שרש”י עצמו ממשיך ואומר שפירוש זה הוא ”מדרשו“, ואילו ”פשוטו“ הוא באופן אחר. אמנם מזה שהקדים רש”י את ”מדרשו“ לפני ”פשוטו“ – מובן שמדרש זה יש בו צורך הכרחי להבנת הכתוב, והוא מיושב אף יותר מ”פשוטו“].

ויישבו המפרשים (משכיל לדוד, תורה תמימה, ועוד), שבנידון דידן קשה לפרש ש”צפרדע“ הוא על שם מין הצפרדע – משום שאם כן היה הכתוב צריך לומר ”צפרדע“ בב”ה הפרשה; ולמעשה, עשר פעמים בפרשה זו נאמר ”צפרדעים“ לשון רבים, ורק בכתוב דידן שינה ואמר בלשון יחיד!

ומשינוי זה מוכח, שבכללות היו ”צפרדעים“ בלשון רבים (וכהלשון בכל הפרשה), ודוקא בעת העלייה היתה ”צפרדע“ בלשון יחיד (”ותעל הצפרדע“) – ועל זה מפרש רש”י שבאמת עלתה מן היאור רק צפרדע אחת, ורק אחר כך באו ממנה ריבוי צפרדעים.

ב. אך עדיין יש לדקדק:

מלשון הכתוב "ותעל הצפרדע" – בלשון יחיד – מובן שבעת העליה היתה רק צפרדע אחת, אך מנין הראיה על כך שריבוי הצפרדעים בא כאשר "היו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים"?

ובאמת שבגמרא (סנהדרין סז, ב ובפרש"י. ועד"ז בשמו"ר פ"ג, ד) מצינו בזה אופנים אחרים (שלכאורה קרובים יותר לדרך הטבע), וכמו שהצפרדע האחת "שרקה להם ושמעו קולה כל הצפרדעים שבעולם והם באו", או שהצפרדע "השריצה ממעיה ויצאו ולדות"; ומה טעם בחר רש"י לפרש דוקא באופן של נס היוצא מגדר הטבע לגמרי – שהצפרדעים הרבים באו על ידי שהכו בהצפרדע "והיא מתזת נחילים נחילים"? !

[מקורו של רש"י הוא בדברי התנחומא בפרשתנו ובתדבא"ר פ"ז, אבל הא גופא קשיא – למה העדיף דברי התנחומא על פני דברי הגמרא?].

ג. ויש לומר:

הקושי בלשון הכתוב "ותעל הצפרדע" הוא (לא רק שינוי הלשון – שבכל הפרשה נאמר "צפרדעים" לשון רבים וכאן שינה הכתוב ונקט "צפרדע" לשון יחיד, אלא) שלכאורה לא קיים אהרן בשלימות את ציווי ה':

הקב"ה הורה לאהרן "נטה את ירך במטך .. והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים", והיינו, שאהרן יעלה בפועלו שלו "צפרדעים" רבים – ואיך יתכן איפוא שבסיפור על קיום הציווי נאמר "ותעל הצפרדע", כאילו פעולת אהרן העלתה צפרדע אחת בלבד? !

[ולהוסיף:

בציווי הקב"ה על מכות אחרות נראה שאהרן (או משה) צריך רק לעשות את ההכנה להמכה, ואילו המכה תבוא (באי"ל) מעצמה. וכמו במכת דם: "קח מטך ונטה ירך על מימי מצרים .. ויהיו דם" (ז, יט); במכת כינים: "והך את עפר הארץ .. והיה לכנים" (ח, יב); וכעין זה בשאר המכות. ומודגש עוד יותר במכת ארבה, שם נאמר (בא, י, יב): "נטה ירך על ארץ מצרים .. ויעל [הארבה] על ארץ מצרים ויאכל את כל עשב הארץ וגו'" (ולא: "והעל על ארץ מצרים") – היינו, שלאחר הטיית ידו (של משה) יבוא הארבה מאליו.

אמנם במכת צפרדע לא נאמר "נטה את ירך במטך .. ויעל הצפרדעים על ארץ מצרים", אלא "והעל את הצפרדעים" – היינו, שעליית הצפרדעים בפועל צריכה להיות על ידי אהרן, וזו איפוא הקושיא: איך קיים אהרן ציווי זה אם עלתה רק צפרדע אחת?].

ד. וליישב זה מפרש רש"י, שצפרדע זו היתה "מתזת נחילים נחילים" של צפרדעים. כלומר: הצפרדעים ניתזו מתוך הצפרדע עצמה; ונמצא, שבהעלאת צפרדע זו קיים אהרן את מה שנצטווה: "והעל את הצפרדעים" (לשון רבים), כי הוא העלה צפרדע זו שבה היו "כלולות" צפרדעים רבות שניתזו ממנה.

[ועל דרך התזת מים, שאין בוראים על ידי ההתזה מים חדשים, אלא שאותם מים עצמם מתפרדים ונחלקים (על ידי שמכים בהם), כך כאן, הצפרדע היתה "מתזת נחילים נחילים" שבאו מתוכה עצמה (ועל ידי ההכאה נתפשטו ונפרדו)].

ובזו היא מעלתו של פירוש זה דוקא:

להפירושים האחרים שבדברי חז"ל, לא העלה אהרן בפועל אלא צפרדע אחת, והצפרדעים התרבו על ידי פעולה נוספת של הצפרדע (ש"השריצה" או "שרקה להם"), ולא שבאו מתוך הצפרדע עצמה, כך שאין הסבר כיצד קיים אהרן את הציווי "והעל את הצפרדעים"; ולכן בחר רש"י לפרש לפרש ש"מתזת נחילים נחילים", שאז אתי שפיר.

[ובזה יומתק גם שלא גילה רש"י מי הוא שהכה את הצפרדע (במדרשים איתא ש"היו המצריים מכין אותה", אמנם רש"י לא העתיק פרט זה) – כי כוונתו היא רק לבאר שב"צפרדע" האחת היו "כלולות" צפרדעים רבים, ולענין זה אין נפקותא כלל מי הוא שהכה בה].

ה. ויש להוסיף בזה – בדרך הדרוש:

ידוע הכלל (והובא בפרש"י עקב ח, א) "המתחיל במצוה אומרים לו גמור", ומצינו במדרשי חז"ל ביטויים חמורים, רחמנא ליצולן, בקשר למי שיכול לגמור את המצוה ואינו עושה זאת (ראה סוטה יג, ב. ועוד).

ולפי זה יש לעיין בנידון דידן, דאמנם ה"נחילים נחילים" ניתזו מתוך אותה צפרדע גופא שהעלה אהרן, ונחשב לו שקיים את המצוה "והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים" (כאמור) – אבל סוף סוף, למה לא "הידר" אהרן לקיים את המצוה שנצטווה באופן שלם וגמור, ולא העלה בפועל אלא צפרדע אחת?

אלא יש לחלק:

במצוות סתם אכן יש "להדר" בהם ו"כל המרבה הרי זה משובח", אמנם כאן אינו דומה לכל מצוה, כיון שהמדובר הוא בענין של מכה; ובמכה אין הכרח לגמור את המכה עד תומה, ואדרבה, יש להיזהר שלא להוסיף בה יתר על המדה.

ועל דרך שהזהירה תורה (תצא כה, א): "ארבעים יכנו לא יוסיף פן יוסיף להכותו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך", ולמעשה לא מכים אפילו את כל הארבעים אלא רק "ארבעים חסר אחת", וכדברי חז"ל (מכות כב, ב): "בספר תורה כתיב ארבעים – ואתו רבנן בצרי חדא", כי מצד החשש של "פן יוסיף" פחתו מכה אחת מהמכות הראויות להינתן (וראה רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ז ובנ"כ).

וכעין זה בעניננו, שאהרן לא "הידר" בהבאת המכה שתהיה בריבוי צפרדעים, אלא די לו בצפרדע אחת שיצא בה ידי חובתו, וק"ל.

דבר והיפוכו במכת שחין

ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה מפני השחין (ט, יא)

הקשו המפרשים, מפני מה דוקא במכת שחין מצינו ש"לא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה", ותיצו באופנים שונים (ראה רמב"ן כאן, ועוד).

ויש לבאר, בהקדים דבר נוסף שמצינו במכת שחין, שלא מצינו דוגמתו במכות אחרות:

בכל שאר המכות שנצטוו משה ואהרן לעשות איזו פעולה כדי להביאן, ה' ניכר שאין זה אלא מעשה נסים שבא מלמעלה, אלא שהוצרכו לעשות איזו פעולה שעל ידה יבוא הנס.

משא"כ במכת שחין - נצטוו משה ואהרן לעשות פעולות הנראות כאילו מביאות הן את המכה על המצרים בדרך טבעית: לקחת פיח כבשן, שגדלה חמימותו ביותר (ובזה גופא - לא קומץ בלבד, אלא מלא חפנים של משה ושל אהרן). ולזורקו בכוח השמימה, כדי שיראה כאילו בכח הזריקה מתפשט הפיח בכל ארץ מצרים, וע"י חמימותו מביא הוא למכת השחין.

ולאידך, ה' ברור לכל שלאמיתתו של דבר השחין לא נגרם ע"י פעולות אלו בדרך טבעית, שהרי כאשר זרקו את הפיח כבר לא ה' חם, וגם א"א בדרך הטבע שהפיח הנזרק בכח ע"י משה יתפשט בכל ארץ מצרים!

וזהו ש"לא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה", כי לא מצאו ידיהם ורגליהם בהבנת מכה זו, דאף שהבינו כבר מקודם שביכולת הקב"ה לעשות נסים גלויים, אבל חשבו שזה רק ע"י פעולות הבאות מלמעלה, ולא היו יכולים להבין שנסים כאלה יכולים להיעשות גם באמצעות פעולות שהן לכאורה פעולות טבעיות.

מדוע זכו משה ואהרן להיות גואלי ישראל?

הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים

אלו שהוזכרו למעלה שילדה יוכבד לעמרם (ו, כו. דש"י)

יש לבאר כוונת דברי דש"י, שלכאורה פשוטים הם:

לדש"י הוקשה, דלכאורה כתוב זה כולו מיותר הוא, דפשיטא שהם אותם אהרן ומשה, ומהיכי תיסק אדעתין לומר שאהרן ומשה אחרים הם.

ועל זה מתרץ, שבא הכתוב ללמדנו הטעם שבחר הקב"ה באהרן ומשה דוקא, שהם יהיו אלו שיוציאו את בני ישראל ממצרים, שהוא בזכות זה "שילדה יוכבד לעמרם":

על יוכבד נאמר לעיל (שמות א, טו ואילך ובפרש"י) שלא קיימה גזירת פרעה "אם בן הוא והמיתן אותו" (שמות א, טז), ויתירה מזו - שהיו היא ומרים "מספקות להם מים ומזון" (פרש"י שם א, יז), היינו שהשתדלה ועשתה כל אשר ביכולתה לבטל גזירת פרעה ולעשות ההיפך מגזירתו. וכן על עמרם מצינו שלמרות גזירתו של פרעה "החזירה ועשה בה ליקוחים שניים" (פרש"י שם ב, א).

וזהו שבא הכתוב לבאר כאן, שהטעם שזכו אהרן ומשה להיבחר להיות גואלי ישראל הוא לפי ש"הוא אהרן ומשה", "אלו שהוזכרו למעלה שילדה יוכבד לעמרם", ובזכות מעלת אביהם ואמם שעסקו בקיום עם ישראל במצרים וזכו להיות אלו ש"אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל".

יינה שר תורה

עבודת ה' על פי הפרשה

”דם” ו”צפרדע” למצרים שבנפש

כאשר מתרחש נס גלוי, חסד השי”ת בעולמו, אזי באופן טבעי יהודי מתרגש ומתפעל, הלא יש כאן משום גילוי אלוקות, הקב”ה שידד את מערכות הטבע והנהיג הנהגה ניסית! אמנם, יש מי שמצנן את ההתלהבות: לדידו אין מה להתרגש ולהתפעל, שהלא לגבי הקב”ה אין זה אלא מילתא זוטרת, הקב”ה הוא כל יכול וכל העולמות אינם תופסים מקום אצלו, וממילא, טוען הוא, אין הנס דבר גדול לגביו, ואין מה להתפעל.

יש לברר, אפוא, את מקורה של גישה זו, ואת היחס הראוי למידת וטבע הקרירות בכלל, מתי טובה היא ואימתי אין מקורה אלא בעצת היצר. במאמר שלפנינו עולים יסודות חשובים בנושא טבע הקרירות והחמימות, מתוך משמעותן הרוחנית של מכות מצרים.

לצאת ממצרים בכל יום

גלויות ושעבוד מצרים לא היו רק לפני אלפי שנים, אלא משמעותה הרוחנית של מצרים קיימת בכל דור ודור, בעבודת ה' של יהודי.

וכך כתב כ”ק אדמו”ר הזקן בתניא (פמ”ז): “בכל דור ודור וכל יום ויום, חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף. . . ליכלל ביחוד אור אין סוף ב”ה, על ידי עסק התורה והמצוות בכלל”.

וכמה דרגות יש במצרים:

יש מצרים כפשוטה, מצב שבו היהודי נמצא בגולה ובשבוי. אין הוא עובד את ה' כראוי, והוא שקוע בעניינים בלתי רצויים, המצירים ומונעים את עבודת ה'.

יש אשר עבודת ה' של יהודי היא כראוי, לומד הוא תורה ומקיים את מצוותי, אבל כל זה נעשה מתוך מדידה והגבלה, בשכל ובהיגיון, ואין הוא מתמסר לעבודת ה' למעלה מטעם ודעת. מצב זה אף הוא מכונה “מצרים”, מלשון “מיצר” וגבול, כי עבודת ה' מדודה ומוגבלת בין מיצרים של דעת ושכל.

וכשם ששבירת מצרים כפשוטה הייתה על ידי עשר המכות, כמו כן שבירת בחינת “מצרים” בעבודת ה', היא על ידי המכות. כאשר עובדים את העבודה הרוחנית הרמוזה במכות מצרים, ניתן לגאול את הנשמה מהמצב של “מצרים”, ולהוציאה לגאולה.

להפוך את האדישות לחיוניות

המכה הראשונה היא מכת דם, שבה הפכו המים אשר ביאור לדם.

עניין המים הוא טבע הלחות והקרירות (ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד ה"ב). ובעבודת האדם מסמלים הם את רגשות האדישות והקרירות – ההיפך מחיות וחמימות.

ושני סוגי מים ישנם:

יש מים הבאים מלמעלה, "למטר השמים תשתה מים" (עקב יא, יא), עניינים הרוחני של מים אלו הוא קרירות, אלא שקרירות זו מופנית כלפי ענייני עולם הזה הגשמי, תענוגותיו ותאוותיו. ולעומת זאת יש מים דקליפה, בחינת "במים מתחת לארץ" (יתרו כ, ג), שהיא קרירות לענייני קדושה, שלא תהי' התלהבות וחיוניות בעבודת השי"ת.

וזהו עניין קליפת וטומאת מצרים, שעיקרה היא הקרירות והאדישות לענייני קדושה.

כי הנה, ידוע שעבודה זרה של מצרים הי' הנילוס (ראה שמות רבה פ"ט, ט. ועוד), שעליו אמרו חז"ל (אגדת בראשית פמ"ב. פרש"י ויגש מז, י) שהי' "עולה" לקראת פרעה, משום שמקור מימיו אינו מלמעלה אלא "מתחת לארץ", ומשם "עלה" לקראת פרעה. ונילוס זה, הי' העבודה הזרה של מצרים, והיינו שהקרירות והאדישות לענייני קדושה היא עיקר כפירתם וטומאתם, ומן הנילוס והקרירות באו כל הרעות והמגרעות של מצרים ערות הארץ, וכאשר יבואר לקמן שחמימות התאוות נובעת מקרירות היאור.

ועל כך באה המכה הראשונה, מכת דם, ההכאה הייתה דווקא ב"מים אשר ביאור", היינו בנהר הנילוס, שהוא גאון מצרים ועבודה זרה שלהם, לעקור את עניין הקרירות ולהפכו לדם של חיות, "הדם הוא הנפש" (ראה יב, כג), לחמימות והתלהבות בעבודת ה'.

תחילת עצת היצר היא לצנן את עבודת ה'

ומזה ילמד גם האדם בעבודתו:

הקרירות, בכלל, מנוגדת היא לקדושה. הקדושה היא מתוך חיות חיוניות וחמימות, וכדאיא באבות דרבי נתן (פ"ה, י) שעשרה נקראו חיים, כאשר הראשון הוא הקב"ה, ואחריו כל אלו שדבוקים בהשי"ת, וחיות קשורה עם חמימות.

וכאשר ישנה קרירות, במקום חמימות והתלהבות, הרי זה היפך הקדושה והיפך עבודת ה'. יכול אדם לטעון: מה בכך אם אין לי חיות והתלהבות בענייני קדושה, הרי סוף סוף לומד אני תורה ומקיים מצוות, ואיני עושה דברים המנוגדים לציווי השי"ת, מהו, אם כן, העוול הגדול בכך שאין לי חיות וחיוניות בענייני קדושה?

אך האמת היא, שאי אפשר לפסוח על שני הסעיפים, שתהי' לו קרירות הן בענייני קדושה והן בענייני העולם, אלא כאשר מתייחס הוא באדישות וקרירות לענייני קדושה, ממילא הוא בחיות והתלהבות בענייני עולם הזה ותאוותיו, ומשם הולך הוא מדחי אל דחי עד ששוקע בטומאת מצרים רח"ל.

ולכן משקיע היצר הרע מאמצים רבים ועצומים כל כך לפעול קרירות אצל היהודי:

אין מדובר בחטא ועוון וביטול מצווה, אלא רק בקרירות ואדישות. כאשר מתרחש נס ומופת, והכל מתפעלים ממנו מתוך התלהבות וחיוזוק באמונה, הרי הוא מקרר את האדם ומצננו, בטענו שאין דבר זה נחשב לכלום כלפי שמיא, ולגבי כחו הגדול של הקב"ה אין כלל מה להתפעל.

כוונת היצר הרע היא לקררו מהתפעלות מענינים אלקיים, ולפעול עליו קרירות ואדישות לעניני קדושה, ואף שהקרירות בפני עצמה אינה עבירה ממש, הרי היצר משקיע בכך מאמצים רבים משום שעל ידי הקרירות יכול להביאו לידי טומאת מצרים, ולהורידו שאולה מדחי אל דחי.

וכנגד זאת, צריך האדם לפעול בעצמו "מכת דם", להפוך את הקרירות והאדישות לדם של חיות וחמימות והתלהבות בעבודת הבורא.

מכת צפרדע – אדישות לתאוות העולם

בנזכר למעלה, הרי הקרירות והחמימות שלובים המה זה בזה: כאשר ישנה חמימות לענייני קדושה, הרי היחס לענייני הגשמיות הוא בקרירות ואדישות, ואילו כאשר ישנה רתיחה וחמימות בענייני העולם רח"ל, גורר הדבר קיפאון יובש וקרירות בעבודת ה'.

ואף שהחמימות והחיות שייכת לצד הקדושה, וכמובא למעלה שהקב"ה והדבוקים אליו קרויים חיים, והחמימות קשורה ונובעת מחיות, ולכאורה מכיוון שמדובר בעניין של קליפה וטומאה שאינם דבוקים בהשי"ת, מניין לה עניין של חמימות?

אך למרות זאת יש חמימות גם בצד הקליפה, וזאת משום שאילו כל עניין החיות והחמימות הי' רק בצד הקדושה, הייתה נשללת בחירתו החפשית של האדם, שכן מי הוא זה שיבחר באדישות וקרירות הרע כאשר רואים את החמימות והחיונית שבקדושה, ולכן ברא הקב"ה את צד הטומאה באופן שגם בה יש דוגמת החמימות והחיות של קדושה, כקוף בפני אדם. ואותה החמימות היא הרתיחה והחיות בענייני תענוגות העולם הזה ותאוותיו.

ולשם כך צריכים לעבוד את העבודה הרוחנית של מכת "צפרדע":

הצפרדע, אף היא, כמו המים, מסמלת את הקרירות והאדישות. הצפרדעים באו מן המים, כפי שהדגים נבראו מן המים בששת ימי בראשית, כדאיתא במדרש (שמות רבה פ"ב, ב) "ושרץ היאור צפרדעים". אני גוזר עליו והוא יעלה צפרדעים, כשם שגזרתי על המים שבתחלה אמרתי ישרצו המים ועשו צוויי".

עניין הצפרדעים הוא הבאת הקרירות והאדישות שמצד הקדושה, אל החמימות והרתיחה של תאוות ותענוגי העולם.

כך מצינו במכת צפרדע, שהצפרדעים נכנסו גם "בתנורין ובמשארותיך" (פרשתנו ז, כח), בתנורים ובעיסות, באותם מקומות של חמימות ורתיחה והתנשאות יתירה, שם נכנסו

הצפרדעים וקיררו את החום שמצד הקליפה. וכך גם בעבודת ה' יש לו לאדם לצנן ולקרר את ההתלהבות והחיות בעניינים גשמיים ותאוות העולם.

ועל ידי שתי "מכות" אלו, דם וצפרדע, יוצאים ממצרים הרוחנית, מן המיצר אל המרחב, ממאסר הגוף אל הדביקות בהש"ת, ומגאולה פרטית זו באים לגאולה עולם, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו).

שיחות קודש

בכדי לכבות את ה"לא", מוכרחת להיות "אש תמיד"

בביטול כעומד לפני המלך, "כעבדא קמי מרי" - והשיב הבעש"ט ע"פ משל לאדם שטובע בנהר ועושה תנועות שונות כדי להציל את עצמו, הנה גם אם העומד על שפת הנהר חושב שמוטב ה' להטובע בנהר לעשות תנועות אחרות כדי להנצל, מ"מ, לא יהיו לו קושיות על הטובע בנהר, שכן, בהיותו במעמד ומצב של טביעה בנהר, הרי זה נוגע ביותר בעצם נפשו, ובשעת מעשה אינו יכול לחשב בדיוק איזה תנועות כדאי לו לעשות...

וכמו"כ כאשר יהודי עומד להתפלל, ומתבונן שהקב"ה הוא "מקור מים חיים", וכל הפורש ממנו הרי זה כמשל הדגים שבים שכאשר פורשים מן הים מיד מתים (כדאייתא בגמרא) - הרי כיון שענין זה נוגע בעצם נקודת נפשו, כמבואר בחסידות בענין "בכל מאדך", אינו יכול בשעת מעשה לעמוד בקרירות ולהגביל את תנועותיו כו'; ואם בשעת מעשה נשאר בקרירות, ויכול להבחין ("פאנאנדער-קלייבן") בשכלו ולהגביל את תנועותיו - הרי זה ראי' שעדיין חסר אצלו הענין ד"בכל מאדך", ואולי חסר לו עוד משהו לפני "בכל מאדך"...

כאשר עומדים בתנועה של קרירות השכל, הרי זה הוראה על העדר החיות, כנ"ל שקרירות היא העדר החיות. וכדברי אדמו"ר הזקן אודות המחונכים שלו: "זוטרא דבכו מחי' מתים", שיש בכחם להחיות גם את השכל, אף שמצד הקרירות דהשכל הרי הוא בבחינת "מת".

(ש"פ עקב השט"ז)

רבנו הזקן סיפר על אחת מה"תורות" ש"אמר מורי (הרב המגיד) לפני ביחידות, (ש)היתה "תורה" על הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". וחלקו: "מצות עשה להבעיר אש על המזבח, מזבח הוא "אדם כי יקריב מכס", וההקדבה עצמה אינה מספקת, וצריכים להבעיר אש על הקרבן אשר מכס, ואש זה - "לא תכבה", שהיא מכבה את ה"לא".

פתגם זה של המגיד מלמדנו, שבכדי לכבות את ה"לא", מוכרחת להיות "אש תמיד", להט ("קאך") תמידי בתורה ומצוות.

לא די בכך, שבעבר, או אפילו זמן קצר קודם לכן, ה' בו להט בתורה ומצוות. הלהט צריך להיות תמידי, כי, אם עומדים בקרירות למשך זמן קצר, יכול בינתיים להתגנב ("זיך אריינכאפן") ה"לא".

וזהו גם הטעם לזכירת מעשה עמלק בכל יום ויום - צריכים לזכור תמיד שלא ליתן מקום, ח"ו, להקרירות דעמלק, אפילו לרגע אחד, כמ"ש "אש תמיד תוקד על המזבח לא, תכבה".

(ש"פ צו תשי"ז)

קרירות השכל מראה על העדר החיות

ישנו מאמר מהבעש"ט, במענה על הטענה שטענו על חסידים שבאמצע התפלה מתנענעים ("ויי ווארפן זיך") ועושים תנועות עם הידים ושאר האברים, בה בשעה שבעת התפלה צ"ל

"קשה עורף" – בקדושה

ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה

כבד – תרעמו יקר, ולא אתיקר (ו. יד. רש"י)

יש לבאר בעבודת האדם לקונו:

כבודות הלב כאן פירושה עקשות, שאינו מתפעל משום דבר, וגם כששכלו מורה לו שצריך להתנהג באופן הפכי, וגם הרגש שבלבו נוטה לצד אחר – הרי הוא מתעקש שלא לשנות את הנהגתו. וזהו ענינה של קליפת פרעה – "פרעה" אותיות "הערף" (ל"ת ושער הפסוקים להאריז" פ' וישב (מ, א) ובכ"מ), המורה על עקשות, "קשה עורף".

והנה, עקשות יכולה להיות בשני אופנים:

א. **הנהגה** באופן של עקשות. ב. עקשות שהיא **תכונת הנפש**, היינו שאין זו רק הנהגה בעקשות, אלא שאדם הוא עיקש בטבעו, ובדרך ממילא כל ענין אצלו הוא באופן של עקשות. וזהו שפירש רש"י "יקיר ולא אתיקר", כי עקשותו של פרעה לא היתה רק הנהגה של עקשות ("אתיקר"), אלא טבעו העצמי ("יקיר").

והנה, כדי לבטל עקשות וכבודות זו של פרעה, צריך להשתמש בענין הכבודות שבקדושה, שהרי ידוע שביטול מדה רעה וכי"ב הוא ע"י "מינה ודוגמתה" בצד הקדושה (ראה תניא פל"א). וענין הכבודות בקדושה הוא קבלת עול מלכות שמים, היינו שהאדם עובד את בוראו באופן שאינו מיוסד על שכלו ורגשותיו, אלא מתוך קבלת עול מלכות שמים, גם נגד שכלו ומדותיו.

וגם בזה ישנן שתי מדרגות: א. **הנהגה** של קבלת עול, היינו שאין לו חשק ורצון בעבודתו ית', מ"מ כופה את עצמו לקיים רצון ה' היפך רצונו וטבעו. ב. קבלת עול עצמית בנפשו, היינו שאין עבודתו את ה' מדודה לפי ערך מדת הבנתו והשגתו בגדלות הא-ל או מדת אהבתו ויראתו לה', אלא הוא מוסר את עצמו לה' מכל וכל, בלי מדידה והגבלה, ולמעלה מטעם ודעת.

וזהו הרמז בדברי רש"י "כבד – תרגומו יקר ולא אתיקר": גם כאשר "מתרגמים" ומפרשים את ענין

ה"כבודות" בקדושה, שענינו העבודה בקבלת עול – צריכה העבודה להיות בבחינת "יקיר ולא אתיקר", כי כדי לבטל הכבודות דפרעה, שהוא עיקש בעצם, אין די בקבלת עול בפועל בלבד ("אתיקר"), אלא צ"ל קבלת עול עצמית ("יקיר").

בין "לא הגיע" ל"לא הוצק"

ויחדלו הקלות והכבד ומטר לא נתך ארצה

לא נתך – לא הגיע, ואף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ וכי'. ומנחם בן סרוק חיברו כו' לשון ציקת מכתב כו', לא נתך לארץ, לא הוצק לארץ (ט, לג. רש"י)

במקום אחר (לקוטי שיחות ח"ו עמ' 46 ואילך) נתבאר ששני הפירושים ברש"י הם אופנים שונים לבאר מה אירע לטיפות המטר שהיו בדרך לדדת ארצה בעת שחדלה מכת הברד: לפירוש הראשון – "לא הגיעו לארץ", אלא נשארו ונעצרו באויר; ולפירוש השני – "לא הוצק לארץ", היינו שחדלו הטיפות מהיות דבר נוזל וניצוק, אלא אבדו והתבטלו לגמרי.

ויש לבאר החילוק בין שני פירושים אלו:

הסיבה להפסקת המכה היתה דברי פרעה "חטאתי גו' ואני ועמי הרשעים" (פרשתנו ט, כז), "ואשלחה אתכם" (שם, כח), והיינו ששב מחטאו ומסירובו להוציא את ישראל ממצרים.

והנה, יש מקום לדון בכח התשובה של בני נח (לפני מתן תורה), אם יש בה כדי לכפר על החטא ולעוקרו לגמרי (כמו בישראל), או שהיא רק מסירה את העונש בפועל.

ובזה חלוקים ב' הפירושים:

להפירוש "לא הוצק" – פעלה תשובת פרעה שיימחק החטא לגמרי מכל וכל, ועל כן גם העונש בטל לגמרי, וטיפות המטר אבדו ונתבטלו כליל; אך להפירוש "לא הגיע" – לא פעלה תשובת פרעה שיימחק החטא לגמרי, אלא רק שלא יתקיים העונש בפועל, ולכן לא הגיעו טיפות המים לארץ, אבל נשארו במציאותן "באוויר", כשם שהחטא לא נמחק לגמרי אלא נשאר במציאותו.

הידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

החילוק בין גדרי מצה ליין דליל הסדר

יביא קשיית המדרכי בהא דר' כוסות זכר ללשונות גאולה, דטפי הו"ל לתקן ד' מצות; יקדים לבאר הדין דבלע מצה יצא, ממה דגאולת מצרים היתה בב' שלבים, והמצה הוא זכר רק לתחילת הגאולה; יסיק דבזה נשתנה גדר כוס מצה, דהכוס הוא זכר אף על גמר החירות, ובזה מיושב הא דמנין ארבעה שייך רק ביין דליל הפסח

תקנוהו בחיוב מצה שנצטוונו כבר זכר לגאולה?

ב. והנראה בזה, דהוא מכללות החילוק בגדרי חיוב מצה וכוס שבפסח, עד דאיכא בזה נפקותא אף לדינא, ובזה תחוור אף השייכות למה שפסקו (טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתע"ג ס"ד (ס"ב). טור שם סו"ס תעה. שו"ע (ודאדה"ז) שם ס"א (ס"ג)), דמנין מצות שמחוייבים בהם הוא שלוש נשכר מבואר בזה, דשני שלימות הוא "לבצוע עליהן כמו בשאר יו"ט", ו"עוד פרוסה אחת משום לחם עוני" (ל' אדה"ז סתע"ה שם), או ששלושתן הוא לזכר לחמי תודה (מדרכי סוף פסחים – "סדר של פסח"). אמנם להמבואר להלן – יחוור הדבר ביותר, מילתא בטעמא מכללות גדר אכילת מצה זכר לגאולה:]

א. בטעם הא דתיקנו חכמים ארבע כוסות של יין בליל הפסח, איתא בירושלמי (פסחים פ"י ה"א), שהוא כנגד ד' לשונות של גאולה האמורים בריש פירושנו (ו, (ז-ו) גבי גאולת ישראל ממצרים – והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי.

והנה, על טעם זה הק' המדרכי (פסחים – "תוספת מערבי פסחים" קרוב לתחלתו) דאם כן "ליבעי ארבע לחמים", פירוש, דטפי הוה להו לחכמים לתקן מנין זה בחובת מצה דאורייתא, שהיא "על שום שנגאלו אבותינו ממצרים" כדתנן בפסחים (קטז, ב). והסיק המדרכי, דלכך "יש מפרשים כנגד ד' כוסות האמורים לישועה כו'", דטעם זה שפיר שייך רק בכוסות ולא במצה.

הנה, כבר נזכר לעיל ממתני' דפסחים, דטעם הכללי דאכילת מצה בליל הפסח הוא – "על שום שנגאלו אבותינו ממצרים". אמנם יש לחלק בהא גופא, דאכילת מצה כרוכה דוקא בחלק אחד מן הגאולה, ובהקדם הא דמסיפור הכתובים יעלה שתכלית

אמנם עדיין צ"ע, איך תתורץ הקושיא להטעמים האחרים שהובאו ע"ז, ובפרט להדיעה הנ"ל שהוא ממנין ד' לשונות של גאולה [נדאף כ"ק רבינו הזקן (בעל התניא) נ"ע בשולחנו (או"ח סתע"ב ס"ד) הסיק כדעה זו], והוא תימה, כדברי המדרכי – מ"ט לא

בדעת" (נדרים מא, רע"א), ולכך נתחייבנו בלחם עוני שאין בו טעם ועונג (כחמץ או מצה עשירה (פסחים לו, א. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתס"ב ס"א (ס"א, ס"ו)), פירוש שלא היתה שמחתם שלימה, אף שחירות רבה ועצומה היא היציאה מארץ צלמות, מ"מ, ישראל עצמם היו חסרים ו"עניים" עדיין, כיון שעוד לא באו אל סוג החירות האחרת שהיו צריכים לקבל אל צד החיוב, להיות קדושים לגמרי מטומאת מצרים בקבלת התורה.

ובזה מחזור שפיר הא דאמרו במצה ש"בלע מצה יצא" ואינו מחוייב להרגיש טעם המצה (פסחים קטו, ב. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתע"ה ס"ג (סכ"ה)), דלהנ"ל הוא מגדר מצות מצה, דנתקנה לזכר היציאה ממצרים לבדה, ולא על חירותם לגמרי, ולכך ליתא חיוב טעם במצה, רק מחוייבים באכילתה (משא"כ במרור, שאין אדם יוצא "עד שירגיש טעם מרירתו בפיו" (ל' אדה"ו שם)).

ועפ"ז נראה להמתיק הביאור בהא דתמהו הפוסקים (ב"ח לטאו"ח סתס"א ס"ה. לבוש סתע"ה שם. מג"א שם סקי"א. ועוד) בדין מצה, דאף שלא חייבוהו להרגיש טעם מצה כנ"ל, מיהו, מצה מבושלת או ספוגה במי פירות אין יוצאין בה (פסחים מא, א. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתס"א שם (ס"ד)), דאין בה טעם מצה, ו"אע"פ שא"צ שיטעום טעם מצה בפיו. . מ"מ המצה עצמה צריך שיהי' בה טעם מצה (ולא שיופג טעמה ע"י טעם אחר) (ל' אדה"ז שם). דהוא תימה, מפני מה הצריכו להיות טעם מצה בה עצמה, אחר שלכא שום חיוב להרגישו.

ובפוסקים שם האריכו לבאר בזה בפלפול ובסברא, ולהנ"ל יתוסף בדבריהם נופך, דהא נתבאר דהא שלא חייבו להרגיש

ושלימות היציאה משעבוד מצרים הוא במה שנשתעבדו למקום בקבלת התורה, שע"ז נעשו בני חורין לגמרי מן האומות ונטהרו מטומאת מצרים, וכל' הכתוב - "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג, יב), היינו, דהיציאה ממצרים עצמה היא ראשית הגאולה, ולבד מזה באה אחר כך החירות השלימה במתן תורה על הר סיני (ומבואר בספרים (ראה צרור המור בא יב, מ. ועוד. וראה זהר חדש ר"פ יתרו), דבזמן יציאתם היו שקועים עדיין בטומאת מצרים, ולא נטהרו למקום עד שטרחו בהכנתם וזיכוכם לקבלת התורה).

פירוש, דגאולה זו בב' שלבים היתה, שבתחילה באה רק לצד השלילה מה שיצאו ממצרים, ולאח"ז היתה לצד החיוב, מה שנכנסו תחת כנפי השכינה ונעשו בני חורין, ד"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (אבות פ"ו מ"ב).

ג. עפ"ז מובן, דאכילת מצה הוא רק לזכר תחילת הגאולה, ביציאת ישראל בחפזה מארץ מצרים (ראה טו, ג ובפרש"י שם). דהא "מצה זו שאנו אוכלים" הוא "על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה וגאלם" (כלשון ההגדה), ומאורע זה הוא ממה שהי' בזמן היציאה עצמו, ואין לזה שייכות עם החלק האחר שבגאולתם, שנסתיימה בקבלתם התורה מסיני. היינו דבהמצה מודגש צד השלילי שבהגאולה ממצרים, מה שברחו בחפזה ממקום השעבוד והעוני.

וזהו דהמצה צ"ל "לחם עוני" (פ' ראה שם), שהוא רק זכר לתחילת הגאולה, מקודם שנעשו טהורים להגאל לגמרי מטומאת מצרים, ומיד בברחם ממצרים עוד לא נתעשרו בקדושת התורה (ו"אין עני אלא

על שלימות השמחה והחירות, "זכר לגאולה ולחירות", ו"אין אומרים שירה אלא על היין" (ברכות לה, א. ו.ש"נ), שטעם יין עונג הוא והוי דרך חירות.

ובבב זה יעלה כפתור ופרח הא דלא מצינו חיוב ד' מצות אלא רק ג' לבד, ובכוס דוקא הצריכו לשתות ד' כנגד לשונות גאולה דפרשתנו. דהנה, מבין ד' לשונות גאולה אלו - שלוש הראשונות מיירי בחלק הראשון שבגאולת ישראל לבדו מה שנשתחררו משעבוד מלך מצרים, "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלת אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטוי" ובשפטים גדולים, "אמנם הלשון הרביעי ואחרונה הוא ממה שהי' בחלק הב' שבגאולתם, שנכנסו תחת כנפי השכינה - "ולקחתי אתכם לי לעם", דזה קאי על נתינת התורה בסיני, כדפירשו המפרשים (רבינו בחיי, ספורנו ומדרש הגדול עה"פ. מאירי פסחים צט, ב. מט"מ סתר"ז (ב"הדרך השני"). ועוד).

והוא הוא כללות החילוק בין חיוב מצה לכוס, דדוקא שתיית יין בלילי פסחים שהוא לזכר הגאולה כולה, כללו בזה לרמז אף לשון הרביעית שבגאולה, דהוא החירות שבמתן התורה, משא"כ מנין המצות דלילה זה הוא שלוש, דהא לשון הרביעית לא הוי מחלק הגאולה שעליו נתקנה אכילת המצה.

הטעם הוא מחמת שהמצה הוא לזכר תחילת הגאולה שאז לא היתה חירותם שלימה, דחסרון זה ה"ה רק **בהגברא**, כנ"ל, דכיון שהיו ראויים לבוא אח"כ אל הגאולה האחרת והשלימה בקיבול התורה, הנה אצלם הי' נחשב זה לחסרון עדיין, מה שעברו רק חלק אחד מן הגאולה בברחם ממצרים, אמנם **בהחפצא** דהגאולה שפיר אין שייך לומר בזה חסרון והוא חירות שלימה ועצומה, ו"אילו הוציאנו ממצרים ולא נתן לנו את התורה דיינו", דאף גאולה זו גדולה היא (אלא שלאחר שבאה עליהם גאולה האחרת דנתינת התורה, שוב הוי חסרון אצל הגברא כשעמדו אחר שלב הראשון שבגאולתם לבדו).

ומוזה נסתעף החילוק לדינא, **דבהחפצא** דמצה צ"ל בה טעם המרמז לחירות ועונג, אמנם מאחר שאצל הגברא דאיש הישראלי הי' זה עדיין לחסרון, ולא נשלמה גאולתם וחירותם בזה, אף בדין המצה אמרו דאין צריך ל"חך אוכל יטעם" (איוב יב, יא), ולא חייבוהו להרגיש בעצמו העונג שבהחפצא דהמצה עצמה.

ד. אמנם כל זה הוא במצה, משא"כ כוס שנתקנה בלילי פסחים, זהו כנגד גאולתם כולה, אף בצד החיובי שבה - שנעשו בני חורין בקבלת התורה. דהא שתיית היין הוא

חמימות דקדושה

התועדות חסידית – חמימות לו ולביתו

...שימח אותי לשמוע פרישת-שלום ממנו ע"י...
והוא גם סיפר לי על ההתועדות בסביבה חסידית
חמימה, וכפתגמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר
התועדות חסידית מחממת את הראש, את הלב ועד
העקב של הרגליים, וכשבים הביתה מהתועדות
כזו, מכניסים אור וחמימות לבית, שהבית הי' מואר
וחמים יותר מאשר הי' קודם.¹

...קבלתי מכתבו . . בו כותב אשר נתקדד בשני
הפירושים [=צינון ואדישות], ובמילא לא השתתף
בהתועדות (חסידים המשפיעה בהמתועדים אור
וחום חסידותי). ובטח מבין גם מעצמו אשר למרות
מכתבו, הנה ככל שגדל הקור בחוץ היינו בנפש
הבהמית צריך להגדיל החום מבפנים היינו בנפש
האלקית, וכשבורחים מהתועדות הרי אין זה עצה
אפילו לא בתור בדיחה.

...ולמותר להאריך אשר גם בשמחה ישנם שני
אופנים, וכידוע מנהג . . המקפידים כמאן דאמר
ומגדיל החששא לרקוד ולטפח בשבת ויו"ט, ובמילא
את זה עושים בשינוי, היינו אחורי כפות היד זה על גב
זה ולא פנימיות ושותים כוסות חלב שמפיל תרדמה
(שופטים ה, כה), ומובן אשר כ"ז פועל התקררות
וד"ל, והשי"ת יזכהו אשר ימשיך בגילוי הגמור מה
שזרע ונטע בו במשך היותו תלמיד ישיבת תומכי
תמימים ואשר כבר נראו פירות ג"כ אלא שאהבת
הצחות מסתרת לפעמים, וכאשר יש לו נפילת
הרוח מזה, הנה תחת שיתעורר עי"ז לתוספת אומץ
בהמלחמה נגד הגוף ונה"ב, הנה "גט ער א מאך
מיט דער האנט" [מבטל זה בתנועת יד], ומסביר זה
לעצמו שאין לו חיות וכו' וכו' וכיון שכו"ס הרי בטח
יצא מן המיצר אל החירות שיהי' ענין חירות באמת,
הנה ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שחסידים חכמים
הם, ואינם דוחים למחר מה שאפשר לעשות היום
"אז חסידים זיינען קלוגע און לייגען ניט אפ אויף
מארגען, דאס וואס מען קען טאן היינט".²

עצה לקרירות וספיקות

במענה למכתבו . . בו כותב מהשתדלות שלו
בעלי' בעניני תורה ומצות וההתנגדות מעניני קליפת
עמלק, ז.א. קרירות וספיקות, ושואל העצה לזה.

והרי מלתו אמורה בספרי חסידות בכלל בכמה
מקומות והנקודה העיקרית בזה, לא לשום לב כלל
לפיתויי היצר, וכשבא בתחבולה המביאה לקרירות
להטיל ספק, הרי העצה והמענה צריכה להיות, שאין
לו זמן פנוי להתעסק בטענות ומענות, כיון שצריך
הוא ללמוד, צריך לקיים מצוה פלונית להשפיע על
חבריו וידידיו שגם הם יעשו את זה, והרי כל אחד
מאתנו עבד הוא לאדון העולם, ואין העבד עומד
ברשות עצמו לבזוז זמנו בדברו עם מי שהוא, כיון
שהאדון העמים עליו למלאות שליחות זו וזו.

ובכדי להגדיל הסייעתא דשמיא, הנה בכל יום
חול קודם תפלת הבקר יפריש איזה פרטות לצדקה
ואחר התפלה בכל יום גם בש"ק ויום טוב, יאמר
השיעור תהלים חדשי - כמו שנחלק התהלים לימי
החדש, ולהשתדל בטובת הזולת ברוחניות ובגשמיות,
והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.³

קרירות מביאה לקרירות

לכתבו [שאינו לומד חסידות ומרגיש קרירות
במצות] על דבר קרירות גדולה כו' – לפלא פליאתו:
כשחוששים ללימוד המביא לחמימות (עיין רמב"ם
הל' יסוה"ת רפ"ב) ועד שהחשש מביא "למעשה"
(היפך העשי') – מובנות התוצאות.⁴

לעורר רחמים על המקוררים

...מה שמתפעל שאנשים הם בקרירות במקום
שצריך להיות בחמימות – הרי אדרבה, ניכר מזה
הרחמנות שיש עליהם, שאין יודעים תפקידם וחכותם
– ואצלו צריכה להיות השמחה יתירה שיודע
תפקידו וגודל זכותו.⁵

א. אגרות קדש חו"י עמ' ס / ב. אגרות קדש חב"ז עמ' כס / ג. אגרות קדש חב"ז עמ' תיא /
ד. תרנט מאגרות קדש חו"י עמ' שפ / ה. אגרות קדש חו"י עמ' קצ-י

הדברי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

חימום הקרירות!

בעבר היה אכפת והיו מחפשים אמצעים איך לתקן. ואילו כיום, מצד קרירות הנימוס – אין זה נוגע כלל. לא מרגישים כלל איך מתים ברוחניות ואין זמן כלל להתבונן בכך.

יהודים רוצים, ואכן מגיע להם חמימות של קירבה אבהית

...בדרכי הרפואה יש שמקפידים [=מרדמים] את האדם באמצעי שינה שונים עד שנהיה לו יותר טוב ויכול לקבל את סמי הרפואה, ולאט לאט הוא שב לכוחותיו.

אך באמצעי השינה, צריכים להיות זהירים ביותר, שיקבלו אותם באופן כזה, שלא יזיקו, והתרדמה לא תהפוך לתרדמת מוות.

הקרירות הנימוסי העכשווי – סוברים שזה נימוס או מנהג העולם, אך לאמיתו של דבר, זה ה'עמלק' המודרני, המקרר והמקפיד.

רגילות הילדות השוררת במדינה זו [ארצות הברית, בשנת תש"א], שצריכים 'לעשות חיים והחיים הם כסף', המיתה את הרגש החסידי האמיתי ליהדות.

בעבר היה אכפת והיו מחפשים אמצעים איך לתקן. ואילו כיום, מצד קרירות הנימוס – אין זה נוגע כלל. לא מרגישים כלל איך מתים ברוחניות ואין זמן כלל להתבונן בכך. לכל היותר לומדים פרק תניא, לקוטי תורה, ליותר מכך אין זה מגיע. לפעמים אף נאנחים, אך זה הכל. אין זמן.

בעבר כששני חסידים סוחרים היו נפגשים, היו נכנסים בשיחה אודות שינוי הזמן בין פעם להיום, איך נוהג החיים היהודי בכלל ונוהג החיים החסידיים בפרט השתנו.

רחמנות כאובת לב על עדת החסידים באמריקה. זרם המים העזים והמים הכבירים של נוהג המסחר האמריקאי – מגשם אותם.

ירחם השי"ת ובחסיד וברחמים יפתח את עיני עדת ישראל באמריקה. . שייזכרו מי הם ולשם מה נולדו, אז יאיר בכל בית יהודי האור הרוחני ויהיה מבורך בכל.

...צריכים להתחמם ביראת שמים חמימה. אכן, מחממים אותנו, הלב נדהם מצרת הכלל וצרת הפרט, אך זוהי חמימות או הלהט של אש זרה, יהודים רוצים, ואכן מגיע להם חמימות של קירבה אבהית.

(תרגום מספר השיחות תש"א עמ' 125 ואילך – ספר השיחות ה'תש"א בלשון הקודש עמ' קז ואילך)

מחממי היהודים הקרירים

על המחונכים ומודרכים של ר' הלל [מפאריטש] יכולים לומר המאמר הידוע "זוטרי דבכו מחי' מתים". כי כמו שהמיתה בגשמיות הוא הסתלקות החיות, קרירות, כמו כן המיתה ברוחניות הוא ענין הקרירות: מתפללים בקרירות, מקיימים מצוה בקרירות, לומדים בקרירות; גם את הנגינה והריקוד עושים בקרירות. בחינוכו והדרכתו עשה ר' הלל יהודים לבביים חמים, שזוטרי דבהו, הפשוטים ביותר – היו מחיים מתים, חיממו את היהודים הקרירים.

יהודים קרירים אין הכוונה ליהודים מקוררים מיהדות ח"ו. יהודים קרירים הכוונה ליהודים של תורה ומצוות, יראים ושלמים, בעלי צדקה ובעלי טובה, אבל קרירים. כל מה שהם עושים בעניני תורה ומצוות, צדקה ואהבת ישראל, הוא בקרירות, בלי חיות. יהודים קרירים אלה חיממו מחונכיו ומודרכיו של ר' הלל.

לר' הלל היתה מסירות נפש להחם לבו של יהודי לתורה ולמצוות, לצדקה ולאהבת ישראל. למחונך ולמודרך של ר' הלל הי' בכוח לחמם איזור שלם בעל עשרה עיירות וישובים, שנהי' בהם חי ("געלעבט"), כל עניני התורה והמצוות, צדקה ואהבת ישראל היו בחיות ובחיוניות.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ג עמ' 99)

